

VOJNI INVALIDI

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja vsakega
25. v mesecu. Posamezna številka 1 Din.
— Naročnina mesečno 1 Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravništvo v Ljubljani, št. Peterska vojašnica.

Zavesa — pad!

Ko se ustavi človek tam v Beogradu in poletí na Avalo, vidi, kako se že cele mesece koplje, kleše, stavijo granitni kamni na kamen, kako se zida — mnogo rok se giblje in giblje ter stvarja mogočen, veličasten spomenik, misel največjega našega umetnika, kiparja Meštovića, ki vstaja tam na gorski višini, kjer je nekoč, pred davnimi vekovi, stal grad in ključoval navalom tujcev...

Ko gledaš z Avale, vidiš lepo Šumadijo, vidiš cvetni Srem s Fruško goro in dva modra vijugajoča se traka, Savo in Donavo. In kamorkoli pogleda oko, vidi lepoto slovanske zemlje, jugoslovanske države. Obzorje, kjer se ustavlja oko, je obrobjeno z nizkimi valovi planin, valoveče se od Avale vse tja do obzorja. Robovi teh planin se polagoma spuščajo k Savi in k Donavi, vijejo se kakor greda in pri samem izlivu Save v Donavo končujejo v steno, na kateri stoji Beograd.

Spomenik mogočnosti in veličine žrtev, danih za svobodo in zedinjenje Južnih Slovanov, naroda Jugoslovanskega od pamtiveka do danes — spomenik nepoznanega vojaka-junaka, vstaja na Avali.

Mogočen spomin na dobo junaštva, stoletja dolgih, polne junaštev, kakor poje narodna pesem srbska:

»Sestra draga, — Kosovka devojka!
Vidiš draga, tista kopja bojna?

Cele kupe se jih tam kupiči
Kri v potokih tekla je junakov,
konjem segala je do stremena,
do pasu junakom židanega.
Vsi so tu junaško padli,
za svobodo vsi se žrtvovali...
Mnoge obvezuješ zdaj junake,
rane skrbno jim neguješ, vmišaš,
z vinom jih krepčaš rdečezlatim,
s kruhom hraniš tečnim jih in belim...
Hvala sestra draga — Kosovka devojka,
da umeješ tak ceniti žrtve in junake,
hvala ti na vekov veke bodi.»

Mogočen spomin, ki je jeklenil stoletja in stoletja jugoslovanske matere in njih sinove v vseh okoliščinah usode, da

se je ustvarila generacija legendarnih junakov, ki so si zadali nalogo, da ustvarijo tisočletni sen tolikih jugoslovanskih generacij, sen naših velikih duhov od Karadjordja, Strossmayerja, dr. Kreka, Ivana Cankarja, dr. Ivana Laha in drugih.

In glej, po petstoletjih poraza na Kosovem polju, ječanja pod tujci in zasužnjeni od zavojevalcev, smo se zbrali sinovi jugoslovanskih mater in izvršili sen naših pradedov in dedov — vse obdani z ranami, pohabljeni, razboleli, objokani za padlimi, in kriknili zmagovito, bojeviško:

»Slovenec, Srb, Hrvat
večno brat in brat!«

Letos, v dvajsetem letu naše svobode in zedinjenja, ko si dorastel tam na Avali mogočen in veličasten spomenik, zakrit še sicer z zaveso, vzrastel v čast in slavo nepoznanemu junaku-vojaku Jugoslavije, nepoznanemu junaku z raztresenimi kostmi po vseh bojiščih od Marne in Verduna, do Dobrudže, solunskega fronta, od Kajmakčalana do Doberdoba, severnih slovenskih bojišč, koncentracijskih taborišč, Suhega bajerja, Judenburga, Muraua, Radgone in drugih... bo padla zavesa.

Vidov dan, zgodovinski dan, v dvajsetletnici Jugoslavije bo odgnil zaveso. Spomenik nepoznanemu junaku in vsem padlim in umrlim bojevcem bo gledal z Avale preko cele Jugoslavije, govoreč z mogočnim molkom o veličini žrtev za Jugoslavijo, za stari uresničeni sen naših dedov in pradedov.

Mi pa, še živeče vojne žrtve, še živi nosilci slave in porazov, trpljenja in nepriznanja — in vseh vojnih strahot, sicer že zelo zredčeni in bičanji od osemletnega »Invalidskega Kosova«, a kljub vsemu še živeči, mi zastopniki starih bojnih generacij, ki smo zlomili neprijatelja, osvobodili zemljo in ljudstvo in ujediniли narod, mi stojimo prepričani, da bo Vidov dan odgnil tudi zastor z drugega spomenika, s spomenika še živim vojnim žrtvam.

Padli zavesa in naj bo novi invalidski zakon spomenik živim vojnim žrtvam, dostojen in enakovreden bratu spomeniku padlim in umrlim našim tovarišem.

Vsi mi, stotine tisočih, ki smo še živi, ki smo živi zastopniki padlih in umrlih pionirjev Jugoslavije, smo to zaslužili in Vidov dan mora tudi za nas biti dan vstajenja in osvoboditve izpod okov »Invalidskega Kosova«.

Jurak Josip, Novo mesto:

Iz preteklosti v bodočnost

Približujejo se veliki slavni dnevi, ko bo vsa Jugoslavija, ko bomo zedinjeni Jugoslovenci — bratje Srbi, Hrvati in Slovenci, svečano in enodušno proslavljali jubilej največjega in najpomembnejšega dne v zgodovini. Letos bomo obhajali in proslavljali 20 letnico osvoboditve izpod tujega jarma in zedinjenja v novo državo pod žezlom in zastavo naše slavne in junaške dinastije Karadjordjevičev. Obujali bomo spomine na ono dobo našega narodnega herojstva, ko smo poleg mučeniške Srbije kot takozvani »prečani«, na raznih frontah, sicer v avstrijskih uniformah na zunaj, na znotraj pa v duhu prave jugoslovanske zavesti zavedajoč se, da bomo zlasti na soški, svojo rodno slovensko in lastno, na ruski pa slovansko zemljo, zdihovali, krvaveli in umirali na bojnih poljanah. Obujali bomo trpke spomine, koliko so trpele zapuščene žene in otroci vojnih vpoklicancev, obnavljali spomine, ko so se naši najsposobnejši možje — res pravi jugoslovanski rodoljubi — trudili, da uresničijo sen in stoletne želje zatiranega slovanskega življenja, da nam ustvarijo narodno državo, kjer bomo sami gospodarji in svobodni državljani. Obnavljali in obujali bomo spomine, kako smo nesrečne vojne žrtve, napol žive, bledih, upalnih obrazov, sključene, zmaltretirane in oropane po vojni vihri najdražjih človeških udov, prišle domov k svojim ljubim in dragim prepričani, da bomo priznani.

Usoda Južnih Slovanov ni bila nikdar rožnata in jim ni bila naklonjena. Ko-

Zavesa pad!

Naj bo Vidov dan ob dvajsetletnici osvoboditve in zedinjenja mogočen dan slave in priznanja.

Padli zavesa z obeh spomenikov: S spomenika padlim in nepoznanemu vojaku-junaku in s spomenika živim!

Ves svet, ki je dobre volje, bo s spoštovanjem klonil glavo pred tvojo veličino!

Pridi, Simon iz Cirene ...

(Odlomki iz današnjega življenja vojnih žrtev)

»... in peljali so Ga ven na Golgoto, kar se tolmači: Mesto mrtvaških glav, da ga križajo. Omahoval je pod težo križa in padal. In glej, s polja je šel Simon iz Cirene, oče Aleksandra in Rufa. Pa so mu rekli: Vzemí in pomagaj!«

Evang. Marko, 15. pogl. 21. vrsta.

Ko hodi človek tako po občini zborih krajevnih odborov Udruga, vidi pred sabo na teh zborovanjih polno trpljenja, polno ponižanja, revščine in zatajevanja. Pred njim stoje vojne žrtve kakor ogromen, strašen trnjeven venec, ki je prepleten preko grobov živih žrtev in preostankov padlih na bojiščih. Pred njim je nešteto pod težkim križem vojnih grozot omahajočih, a redko kje zagleda človek kakšnega Simona iz Cirene, ki pomaga pod križem zdihujočim. Redko kdaj zagleda človek kakšnega Samaritana, ki se ustavi in nudi hladila in krepčila onemoglim. — Ogromna večina civiliziranih levitov gre mimo, ne brigajoč se za onemogle, v občestnem jarku zdihujoče, pod križem omahujoče... So celo, mnogo jih je, ki pljujejo na trpeče, pod križem ječeče...

In nekoč, pred 25., 20., 18. leti so bili obrazi vseh teh vojnih žrtev, njih telesa, mladostni, še sveži, v očeh ogenj... Zdaj so obrazi vseh teh pred mano stojećih osušeni, polni gub, z udrtimi očmi — telesa vpojnjena, izsušena... Ne po svoji krivdi, ampak ker je tako zahtevala zgodovina in domovina.

In v tistih dneh samopožrtvovanja, odkretnosti, ko je zeval Suhi bajer, ko so se polnila razna taborišča-ječje, ko je vstajala Dobrudža, Solunski front, Kajmakčalan, ko se je ovekovčel Doberdob, Verden... ko je kriknil Judenburg, Murau, Radgona, Pulj in Kotor... v tistih časih, ko je vstajala izza Velikega petka svoboda in zedinjenje, ko je kralj Matjaž s svojimi četami, koroškimi in prekmurskimi legijami korakal na Gosposvetsko polje, so bile darovane vse te žrtve pred mano stoječje, darovane, da je vstala svoboda in zedinjenje tem veličastnejša...

Človek gleda, gleda in ne more verjeti. Ali je vse to resnica? Ni morda to-le, kar vidim, samo zakleti sen, vražji sen? Saj vendar ne more biti resnica, da bi vse te vojne žrtve, žrtvovane v tistih dneh Velikega petka ne bile deležne Velike noči, praznika Vstajenja svobode?

Cudovito groteskne so zgodbe, zarisane v obrazih vojnih vdov in v obrazih preostankov bojevcov z bojišč, v obrazih mater in očetov, v obrazih otrok padlih in umrlih bojevcov. Na videz neznačajne, malopomembne, celo rekel bi, smešne so te zgodbe — ali zato tem strašnejše...

Tam, glej, tistemu manjka noga. Lesena je mesto žive. Onemu tam maha prazen rokav. Roke ni. Kako le je, kdo mu reče kruh? Tam zopet onemu je prebita čeljust. Vidi se jezik in zlomljeni zobje. Ko govori, sili slina iz te luknje, vse rdeče... Tam zopet oni nima nosu in polovico obraza je odtrganega. Rdeči, stisnjeni zaceljen

obronek je mesto obraza. Drugi tam je slep. Samo nekoliko svetlobe vidi, da razločuje, kedaj je dan in kedaj je noč. Tretjega tam drži za roko sinček. Drobnou deteče se stiska k očetu, popolnemu slepcu. Tam, glej, tisti je brez prstov na roki. Samo pesti so ostale, grdo nakremžene. Kroglja mu jih je odtrgala. Istotako dalje... kdo bi našteval vsa razdejanja pri teh razvalinah...

»Prejemaš invalidnino?« vprašam.

»Prejemam,« odgovori tisti brez noge. »220 Din mesečno. Več pa noga ni vredna,« je rekel ironično se smejaše.

»Jaz pa še 220 Din ne prejemam,« je rekel drugi, tudi brez noge. »Davkarinja mi je predpisala, da plačujem 185 Din na leto davka, pa mi, ker nisem siromašen, ne pripada invalidnina.«

»Seveda,« se je ponorčeval nekdo za menoj, brez roke. »Ne bodo ti vendar dali še 220 Din za nogo, da bi ti potem s tistim plačeval predpisani davek. Pridelati moraš za davek, pa ne kar tako dobiti.«

»A ti?« se obrnem k tistemu, ki mu manjka roka.

Zmigal je s praznim rokavom in rekel:

»180 Din je bila vredna, so rekli in tiste mi tudi plačujejo. Moj prijatelj, ki je krojač in ima dva pomočnika, pa plačuje obrtnega davka nekaj čez 180 Din letno, pa radi tega tudi ne dobiva invalidnine.«

»Ali šiva s praznim rokavom?« je vprašal nekdo.

»Invalidski zakon že tako misli, da šiva, ker bi drugače ne določal tako,« je bil odgovor.

Slepec, ki komaj razlikuje še dan, je rekel:

»Svojih 400 Din, ki jih dobivam, bi rad dal, če bi mi kdo dal nazaj oči.«

»Malo je to za oči,« sem rekel.

»Pa še teh 400 Din so mi nevoščljivi,« je odgovoril.

»Kdo?« vprašam in se čudim.

»Sosed. Vaščani.«

»Ali je to mogoče?«

»Je,« je odgovoril. »Krščanska ljubezen je to. Če bi nevoščljivost gorela, bi gorel ves krščanski svet. Sosed je sicer zdrav, ali ne more razumeti, zakaj jaz dobivam teh 400 Din, on pa ne. In taki so vsi v naši vasi.«

»In po vsej fari. Vdovam pravijo invalidska kurba, samo zato, ker dobivajo 89 dinarjev na mesec za ubitega moža.«

Gledal sem in se čudil.

»Naša sosed,« je rekel eden, »kar za-regljal, če me vidi, ako tako na dvorišču včasih prižgem pipo. Takó regljal kakor regljana Veliki petek. Da, govori, lahko kadiš tobak, lahko, ker ti denar kar na mizo prinesejo.«

»Pa še vam naj prinesejo,« rečem ob taki priliki. »Kar odsekajte si roko, pa bodo prinesli, kakor vidite meni,« rečem in zamaham s praznim rokavom. »Ali pa mi daj svojo roko, jaz ti pa rad dam teh 180 Din.«

»Kaj reče na to?« sem vprašal.

one pravice, ki jih kot vojni oškodovanci zaslužijo. Vojni invalidi in vdove smo od leta do leta kazali na svojo bedo, na krivice, ki so nam bile prizadejane in od leta do leta zahtevali pravično rešitev invalidskega vprašanja, zahtevali smo samo to, kar smo drago plačali s prelivanjem lastne krvi.

Namesto pravice, namesto dobrega invalidskega zakona smo stalno doživljali redukcije. Dočim je bilo še leta 1925. pravno priznanih in zaščitnih nad 210.000 živih spomenikov, je zakon iz leta 1929. črtal okrog 140.000 teh voj. žrtev svetovne vojne, tako da je ostala komaj ena tretjina — 70.000 priznanih. Pa vprašajmo davkoplačevalca, koliko se mu je znižal davek zaradi te redukcije? Prav nič, bo odgovoril, le vprašal bo, kdo je pobral onih 200 milijonov, ki so bili namenjeni vojnim žrtvam.

Vidite, tudi v našem kamniškem okraju sta tukaj med nami dve tretjini teh nesrečnih žrtev, ki še niso dobili zaščite in priznanja ter sedaj na stare dni iščejo podpore pri občinah, društvih in dobrih ljudeh. Ali je to častno, ali naj to vzbuja narodno zavest, v naši ožji domovini gotovo ne.

Zato je zadnji čas, da dobimo nov pravični, socialni in humani invalidski zakon. Naj današnje zborovanje ne bo navadni občni zbor, ampak skupna naša narodna zahteva, manifestacija, da se takoj uzakoni nov invalidski zakon, ki naj popravi krivice in končno pravično reši vprašanje vojnih žrtev.

Nato je bila volitev predsednika zborovanja in je bil izvoljen M. Štefe, ki je prevzel predsedstvo in govoril o trpljenju, ki ga prenašajo že celo desetletje voj. žrtve, in o novem inv. zakonu, ki čaka zdaj uzakonitve. Njegov govor je bil močan, odločen in burno ploskanje ter klici pritrditve so sledili njegovemu govoru-poročilu.

Predsednik Krajevnega odbora Kamnik je potem podal poročilo o delovanju odbora, ki je bilo zelo plodonosno in živahno. Navedel je več primerov nečudenih krivic, ki jih je naredilo »Invalidsko Kosovo«.

Zanimiva je statistika, ki jo je podal tajnik Bremšak:

V kamniškem okraju je bilo leta 1925. vojnih invalidov		198
vdov in staršev		155
drušin, sirot brez staršev		41
163 družinski člani		
Skupaj		394
Od teh je pomrlo:		
invalidov		40
vdov in staršev		31
vdov se poročilo		9
sirot doraslo		41
Odpadlo		121

njegovo srečo le nekaj skromen nadomestek, ki ga daje država, v kateri se vsem zdravim sosedom in farnom dobro godi? Meseci so tekli.

In zdaj, na občnem zboru, so mi pripovedovali:

»Bog je neskončno pravičen. Ali verjameš?«

»Morda,« sem skomignil z ramami. »Mogoče! Ali če pogledam vojne žrtve in njih bedo, če pogledam vojne zabušante in njih raj — ne verjamem,« sem rekel.

»O, božji mlini meljejo,« so rekli. »Meljejo sicer precej počasi, ali meljejo.«

»Kako?« sem gledal govoreče.

»Pripovedovali smo vam nekoč zgodbo, kako je sosed pisal na oblasti pisma, da je slepec-invalid simulant. Spominjate se še te zgodbe?«

»Spominjam,« sem rekel.

»Ali pa veste, kaj se je pred kakim mesecem zgodilo?«

»Kaj se je zgodilo?«

»Tisti človek, vedno zdrav in močan, je, čujte, nenadoma oslepel.«

Zagomazelo mi je po hrbtu.

»Ni mogoče,« sem rekel.

»Je mogoče, ker se je tako zgodilo. Nič več ne vidi. Prišlo je, kakor strela z jasnega. Gledal je, gledal — nič ni videl. Lovil se je za oči, drgal — nič ni videl. Zdravniki so gledali, majali z glavo — nič. Slepi,« so rekli, »vidni živi so odpovedali,« so pristavili. In če ste pogledali njegove oči, ne bi verjeli, da je slep. Bile so kakor oči zdravega človeka. Ali v njih ni svetlobe.«

Danes je zaščitnih:	
invalidov	53
vdov	53
Skupaj	106

Tako je zakon reduciral vojne žrtve, kosila jih je smrt, a mnogi si na njihovih kosteh kupičijo bogastva. Če pomislimo, da raste z vojnimi invalidi 442 njihovih otrok, je pač jasno, da mora država enkrat rešiti ta nacionalni problem.

Oglasili so se tudi zastopniki oblasti in korporacij.

Banski svetnik dr. Vidic je rekel:

Najprej se vam zahvaljujem za vaše prijazno povabilo, kateremu sem se odzval, ker gre tu za obrambo pravice. To izvajanje je bilo poučno in moram reči, da se čudim, zakaj še ni rešeno vaše inv. vprašanje. G. predsednik je omenil, da je vsa javnost na vaši strani. Želim torej, da se te vaše želje uresniči, svarim vas pa, da ne bo zakon v 14 dneh rešen, kot vam je obljubil g. predsednik, pač pa zna biti do jeseni, ker se skupščina najbrž ne bo preje sestala radi renov. skupščinskih prostorov. Lahko se mogoče to preje izvrši in jaz vam želim, da bi bil zakon čim preje sprejet in se vam tako poplačal dolgoletni trud.

Vadnjal Adolf v imenu sreskega načelnika pozdravi vse vojne invalide in udove. Nadalje izvaja:

Želim tudi jaz, da se vaš invalidski problem čimprej ugodno reši. Saj je vsem jasno, da so oni v prvi vrsti potrebni podpore in pomoči. V posebno veselje pa mi je, da vas vidim v tolikem številu zbrane, dočim prej občni zbori niso bili tako obiskani. Le tako naprej, saj je predvsem od vas samih odvisno, kaj in koliko boste dosegli. Bodite trdni in vztrajajte, kajti v delu je uspeh. Pozdravljam vas: »Ziveli!«

Nande Novak, preds. Županske zveze, je rekel:

Gospod predsednik je omenil, da je na inv. zakon zainteresirana vsa javnost, da se ta problem reši. Če pomislimo, da so v prvi vrsti občine tiste, ki morajo ubožne preskrbovati, moramo ugotoviti, da občine že danes bremenijo soc. breme vojnih žrtev, za katere je po vsej pravici dolžna skrbeti in urediti njihovo vprašanje država. Vpoštovati moramo, da so občine kot banovina že preveč obremenjene z drugimi soc. datjavami, ki nimajo uslova drž. vprašanja. Zato sem kot predsednik županske zveze pokrenil, da občine oz. njihovi predstavniki vsestransko podpirajo stremljenje vojnih invalidov, vdov in sirot. Na prošnjo vašega predsednika K. O. g. Bokaliča sem pred 14 dnevi sam osebno in

terveniral pri g. ministru za soc. politiko, da se novi inv. zakon takoj uzakoni. Gospod minister mi je doslovno izjavil:

»Gospod župan, bodite prepričani, da sem za rešitev inv. vprašanja sam zainteresiran in sem zastavil svojo besedo, da bom rešil to vprašanje. Invalidski zakon pride pred skupščino, kakor hitro se bo ta sestala ter bo eden prvih, ki se bo obravnaval v skupščini. Mislim, da se bo to v kratkem zgodilo.« Jaz sem se s tem odgovorom zadovoljil.

Tovariši in tovarišice! Sam čutim potrebo, da se inv. vprašanje takoj reši. Pred par leti sem bil priča v nekem uradu, ko je prišel vojni invalid prosit pomoči, pa mu je službojujoči uradnik zabrusil v obraz: »Zakaj ste pa šli v vojno?« Invalid mu je odvrnil, da ni postal po lastni volji nesrečen, ampak je moral iti v vojno na povelje drugih, ki ga da-

nes mečejo iz uradov. Mene je to dirnilo, ker sem bil sam udeležene svetovne vojne in bi se take stvari po uradih danes ne smele dogajati. Zato želim, da inv. zakon sliče primere odpravi in pravično, humano in socialno reši zaščito vojnih žrtev.«

Vsi govori so bili sprejeti s ploskanjem in toplo zahvalo.

Nato so se prečitela pisma-resolucije, zahteve, da se takoj uzakoni predloženi načrt invalidskega zakona, ki so se poslale knezu namestniku Pavlu, predsedniku ministr. sveta dr. Milanu Stojadinoviću, ministru za soc. pol. in nar. zdravje Dragiši Cvetkoviću, ministru vojske in mornarice generalu Mariću, predsedniku senata in Narodne skupščine.

Bilo je zborovanje vojnih žrtev — bivših bojnikov, mogočno in bojniško, v soncu in polno bojniškega duha. J. S., invalid.

Pisatelj, invalid, kladivar svobode, dr. Ivan Lah

Umrli je mož,
kje tak je še med nami,

— — — — —
je kakor mi, — bil nepriznani . . .

V petek, 20. maja 1938, se je zagrnil grob in objel pisatelja dr. Ivana Laha, kladivarja svobode in zedinjenja. Bil je mož, Slovenec, Jugosloven v pravem pomenu besede in dejanja. Že kot dijak je užigal v srcu vseh kresove zavesti in jugoslovenstva. Povsod je bil njegov duh, njegova misel, njegovo pero. Bil je pravi bojevnik, bojevnik za svobodo in zedinjenje Južnih Slovencev. S svojimi deli in življenjem je to dokazal.

Ko so v Zagrebu zažgali madžarsko zastavo pred samim Franc Jožefom in demonstrirali zoper Khuena-Hedervarija, je bil Ivan Lah tik pred maturo. In govoril je takrat svojim prijateljem-soborcom tiho in v zso vero, da prihaja doba, ko se bomo Slovenci, Hrvatje in Srbi strnili v eno državo.

Ta misel, ta želja je bil njegov ideal in zanj je delal vsepovsod. Kot urednik »Jutra« in »Dneva«, ki sta bila narodno-revolucionarna slovenska dnevnik pred vojno, je neustrašno trpel preganjanja in imel pri oblastih veliko črno piko. Ko je bila napovedana vojna, je bil interniran v kasemate na Gradu in potem prepeljan v razna koncentracijska taborišča. Naposled so ga poslali na bojišče, v prve vrste, kjer je bil težko ranjen.

Postal je torej vojni invalid, žrtev svetovne vojne. Viseč med življenjem in smrtjo, ležeč v bolnišnici, ga je vest, da so se zrušili okovi in je vstala svoboda, tako vradostila, da je premagal smrt, že tesno po njem segajočo, in ozdravil.

V Jugoslaviji, v državi zedinjenih treh bratov, je njegovo pero, njegove besede, neumorno delalo, bodrilo, učilo

ljubezen do te naše svobode, do naše domovine. Kot profesor je vzgajal mladino v tej ljubezni in vse ga je ljubilo.

Njegov pogreb je bil veličasten. Govori na njegovem grobu so oživili zopet za trenutek, kakor na filmu, vso njegovo delo za svobodo in zedinjenje, vse njegove žrtve, da je stalo pred nami kakor mogočna, veličastna slika.

In silila je v možgane misel, ki je trdovratno kljuvala in spraševala: Velike so Tvoje zasluge človek-bojevnika, velike žrtve za svobodo domovine, za zedinjenje — le zdaj še komaj vse to priznavajo in opevajo, ko legaš v grob. Živega se te niso kdo ve kako spomnili. Invalidski zakon, ki bi moral biti zrcalo nacionalne misli in državniške modrosti, je postopal s teboj tako, kakor z vsemi drugimi, žrtvovanimi za svobodo in za zedinjenje. Tisti, ki jim je v tej naši zedinjeni in osvobojeni državi toplo in so imeli in imajo besedo od 1918. leta do danes — so imeli in imajo druge skrbi, kakor dati spoštovanje in priznanje junakom.

Počivaj v miru, tovariš, tvoj spomin bo svetel spomenik.

Zdravljenje invalidov oficirjev

Ministrstvo socialne politike in narod. zdravja je pod št. 24122 z dne 23. III. 1938 odobrilo iz narod. invalid. fonda kredit 300.000 Din za kopališko zdravljenje invalidov oficirjev. Prošnje je vlagati na to ministrstvo. »Odeljenje za soc. staranje«. Oženjenim invalidom oficirjem pripada podpora 900 Din, ako nimajo nad 4000 Din mesečnih dohodkov. Neozženim pa podpora 700 Din, ako nimajo nad 3000 Din mesečnih dohodkov. Za dokaz o dohodkih velja potrdilo blagajne (delodajalca) ali davčno potrdilo. Invalidom I. grupe pripada ne glede na dohodke podpora 1400 Din. Porabo podpore je treba izkazati s potrdilom zdravilišča, da je trajalo zdravljenje 21 dni.

In nek dnevnik je med drugimi tudi zapisal:

»Brali smo, kako so ubijali judenburške junake, med njimi Hafnerja. Hvaležnost zahteva, da se teh junakov spominjamo in da njih grobove krasimo. Saj so padli za našo svobodo.«

Pravilno. To se tudi dela. Ne dela pa se iz hvaležnosti do teh junakov, ampak ker to najmanj stane, daje pa lepo vizitko domoljubja in rodoljubja.

In dnevnik razgrne ogledalo ter piše dalje:

»Ali hvaležnost je dvojna. Ena samo v besedah, druga v dejanju. Ali veste, kako se je sploh godilo in se še godi svojem judenburških žrtev? Vdova Antona Hafnerja je nekje v Ljubljani pometalka. Hafnerjeva sirota-hčerka, absolvirana učiteljska kandidatinja, pa že štiri leta čaka, da bi bila nastavljena.«

Ali slišite? To je samo en primer iz nešteti primerov.

Štiri leta čaka, da bi bila nastavljena, ona, hčerka judenburškega junaka-žrtve, umrlega, ustreljenega za svobodo Jugoslavije. Štiri leta čaka . . .

Štiri leta čakajo mnogi otroci padlih in umrlih bojnikov, učiteljski kandidati in drugi, da dobe službo, da se jih nastavi — a zaman.

Ali slišite!

Samo ena poteza peresa bi bila potrebna, pa bi bila nastavljena — a to se ni zgodilo.

Samo ena poteza peresa je potrebna, da bi bile vse sirote padlih in umrlih bojnikov nastavljene — a to se ne dogaja.

In človeku se zopet samolastno stavlja vprašanje:

Kje ste vi, gromovniki vseh vrst in kategorij?

In tisti, ki stavite spomenike padlim? Kaj vas družijo in kaj vas loči od drugih sorodnih bojniških organizacij?

Kje so vaša dejanja, da bi počastili še živeče vojne žrtve? In to ne samo z besedami, ampak z dejanji? Ponavljamo: Hvaležnost je dvojna: ena samo v besedah, druga v dejanju. Res je, da je hvaležnost v besedah hvaležnejša in manj utrudljiva, kakor hvaležnost v dejanjih — a tako hvaležnost pravi človek odklanja.

Da, tako je, kakor sem zapisal v začetku teh svojih spominov.

Ko gledam vojne žrtve, se mi zazdi, kakor bi gledal ogromen, strašen trnjev venec, prepleten okrog nešteti križev in nešteti glav in teles — zazdi se mi, kakor da vidim bivše bojvnike-vojne žrtve padati pod težkim križem bivših vojnih grozot in njih posledice, a ni Simona iz Cirene, ki bi pomagal nositi ta križ.

Novi invalidski zakon, ki ga pričakujemo kot odrešenika, pa leži še vedno na mizi in čaka, kakor umrli Lazar, da mu zakličejo: »Vstani, Simon iz Cirene, in pomagaj, da bo križ lažji!«

